Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Pyydettynä lausuntona lakiluonnoksesta raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta Väestöliitto ry lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Väestöliitto ry on asiantuntijajärjestö, jonka tehtävänä on vahvistaa hyvinvointia ja ihmisten välistä yhteyttä. Väestöliitto edistää ihmisoikeuksien ja erityisesti niiden osana olevien seksuaalioikeuksien toteutumista. Seksuaalioikeuksien julistuksen (WHO, IPPF, WAS) mukaan jokaisella on oikeus turvalliseen raskaudenkeskeytykseen.

Väestöliitto on allekirjoittanut OmaTahto2020-kansalaisaloitteen, jonka käsittelyn yhteydessä uusi lakiluonnos on valmisteltu. Väestöliitto kannattaa lämpimästi lakiluonnokseen lisättyä keskeistä säännöstä, jonka mukaan raskaudenkeskeytys on mahdollinen 12 raskausviikon loppuun raskaana olevan omasta pyynnöstä. Päivittämällä raskaudenkeskeytyslainsäädäntöä tuodaan Suomen laki ajan tasalle useiden muiden EU-maiden kanssa kunnioittamalla keskeytyksen hakijan itsemääräämisoikeutta ja oikeutta yksityisyyteen. Lisäksi muutos mahdollistaa palvelujen tehokkaamman tarjoamisen sekä resurssien järkevämmän suuntaamisen, kun näissä tapauksissa ei tarvita kahden lääkärin lausuntoa. Vapautuvat resurssit voidaan ohjata palvelujärjestelmän kehittämiseen, erityisesti psykososiaalisen tuen antamiseen.

Tällä hetkellä psyykkisen ja sosiaalisen tuen tarjoaminen raskaudenkeskeytyksen jälkeen on usein riittämätöntä ja vaihtelee alueittain. Väestöliitto näkee psykososiaalisen tuen tarjoamisen ehkäisyneuvonnan rinnalla tärkeäksi riippumatta siitä, mistä syystä raskaudenkeskeytykseen on päädytty, ja esittää kunnioittavasti, että lakiin otetaan säännös psykososiaalisen tuen antamisesta.

Väestöliiton käsityksen mukaan alkuraskauden keskeytykset voitaisiin yleensä hoitaa perusterveydenhuollossa. Alkuraskauden keskeytysten kokonaisvaltainen hoito monipuolisissa perhesuunnitteluyksiköissä parantaisi hoidon jatkuvuutta (neuvonta, keskeytys, psykososiaalinen tuki ja ehkäisyneuvonta) sekä tehokkuutta. Etenkin nuorille organisaatioiden välillä edestakaisin siirtyminen aiheuttaa erityisen riskin pudota kokonaan pois palveluiden piiristä. Lainmuutoksen yhteydessä tulee luoda yhtenäiset kriteerit riittävälle asiantuntemukselle ja osaamiselle keskeytyksiä hoitavissa yksiköissä. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä tulee olla ennalta sovittu hoitopolku, jota voidaan lääketieteen kehittyessä ajantasaisesti päivittää. Velvoite hoidon jatkuvuuteen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä tulisi sisällyttää uuteen lakiin. Myös yhteys sosiaalityöhön tulee laissa varmistaa. Myös uudessa toimintamallissa tulee ottaa huomioon julkisen ja yksityisen terveydenhuollon työnjako ja määritellä keskeytysten suorittamiseen oikeutetut julkiset ja yksityiset toimintayksiköt ja lääkärit.

Väestöliitto kiittää siitä, että lakiluonnoksesta on poistettu lain nykyisen 3 §:n sisältämä ehto: Kun nainen on saatettu raskaaksi olosuhteissa, joita tarkoitetaan rikoslain 20 luvun 1 §:n 3 momentissa tai 5 §:n 1 momentin 2 tai 4 kohdassa, ei raskautta saa keskeyttää, ellei rikoksesta ole nostettu syytettä tai sitä ole ilmoitettu syytteeseen pantavaksi taikka rikoksen tapahtumista asian johdosta toimitetun esitutkinnan perusteella ole pidettävä ilmeisenä. Lain nykyinen vaatimus on kohtuuton, sillä turvallisen raskaudenkeskeytyksen saaminen ei saa jäädä kiinni siitä, onko vakavasti traumatisoivan rikoksen uhriksi joutunut henkilö ollut kykenevä tekemään rikosilmoituksen tai onko oikeuslaitos tulkinnut rikoksella olevan riittävästi näyttöä.

Väestöliitto kiittää myös siitä, että lakiehdotuksessa on korjattu vanhentunutta terminologiaa. Uudessa lainsäädännössä tulee kuitenkin johdonmukaisesti huomioida, että raskauden keskeytyksen hakija ei kaikissa tapauksissa ole sukupuoleltaan nainen. Lakiluonnoksen 7 §:ssä tämä oletus on edelleen voimassa. Sana ”nainen” tulee korvata termillä ”raskaana oleva” yhdenmukaisesti lakiluonnoksen 1§:n kanssa.

Väestöliitto katsoo, että nykyisen lain kohta, jossa annetaan odotettavan lapsen isälle mahdollisuus tulla kuulluksi raskaudenkeskeytystä pyydettäessä, on raskaana olevan itsemääräämisoikeuden vastainen, ja se tulisi poistaa laista.

Kaiken kaikkiaan Väestöliitto katsoo, että nyt ehdotettava raskauden keskeyttämistä koskevan lain muutos pyrkii poistamaan tarpeetonta byrokratiaa, ohjaamaan käytössä olevia resursseja tehokkaammin ja takaamaan raskaana olevalle hänen oikeuksiensa mukaisen mahdollisuuden päättää omasta kehostaan ja raskaudestaan. Tutkimusten mukaan tiukat raskaudenkeskeytyslait eivät vähennä raskaudenkeskeytyksien määrää, sen sijaan ne ajavat raskaana olevat turvautumaan palveluihin, jotka eivät ole turvallisia ja jotka riskeeraavat hänen henkensä. Määrällisesti keskeytyksiä tehdään saman verran riippumatta lainsäädännöstä. Suomessa tehdään raskaudenkeskeytyksiä vähiten kaikista Pohjoismaista ja nuorten alle 20-vuotiaiden raskaudenkeskeytysten määrä laskee jatkuvasti. Siksi raskaudenkeskeytyslain uudistamisen lisäksi yhteiskunnassa on tärkeää panostaa seksuaalioikeuksia kunnioittavan ilmapiirin säilymiseen, laadukkaaseen seksuaalikasvatukseen ja laadukkaisiin, maksuttomiin seksuaaliterveyspalveluihin ja maksuttomaan ehkäisyyn alle 25-vuotiaille, jotta nykyiset suotuisat trendit voivat jatkua.

Toivottu lapsiluku on jokaisen henkilökohtainen päätös, oli se sitten nolla, yksi tai useampia lapsia. Raskaudenkeskeytyksen sääntely raskaana olevan itsemääräämisoikeutta kunnioittavasti ja ehkäisyn tarjoaminen yhdenvertaisesti tukee keskeisesti tätä periaatetta.

Toisaalta Suomessa – kuten monessa muussakin kehittyneessä länsimaassa – kuitenkin saadaan keskimäärin vähemmän lapsia kuin niitä toivotaan. Tahattoman lapsettomuuden lisääntyessä tarvitsemme tämän lisäksi uuden perhesuunnittelun osa-alueen, jolla tuetaan lastensaantia silloin, kun se on toiveissa. Tutkimusten mukaan nuorten aikuisten tiedot hedelmällisyydestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä lapsettomuushoitojen mahdollisuuksista ja rajoista ovat heikkoja. Väestöliiton yhteydessä toimivan SYNTY-verkoston suosituksena (18.1.2022) on perustaa sosiaali- ja terveysministeriön tai opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen asiantuntijoista koostuva ohjausryhmä, joka jatkossa koordinoisi ja kehittäisi lastensaannin tukemista ja hedelmällisyystietoisuuden edistämistä Suomessa. Väestöliitto korostaa, että seksuaalikasvatusta ja seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita tulee kehittää monipuolisesti vastaamaan eri elämäntilanteiden ja ikävaiheiden tarpeisiin.

Helsinki, 23.5.2022

VÄESTÖLIITTO RY

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja

Maria Nikunlaakso
palvelupäällikkö, nuorten seksuaalinen hyvinvointi